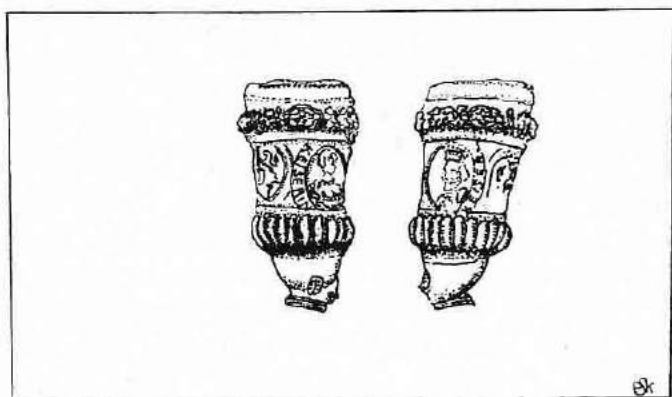

DE VREDE VAN AKEN

door P.K.Smiesing

In het PKN-nummer 15 werden in het artikel "Het Goudse pijpmakersgeslacht Verzijl" van J.v.d.Meulen enige fraaie pijpekoppen besproken en afgebeeld (afb.5 t/m 8) met de portretten van het keizerlijke echtpaar Frans I en Maria Theresia van Oostenrijk. De auteur vermoedt dat deze fraaie pijpen gemaakt werden t.g.v. het uitroepen van Frans I tot keizer van Duitsland, in 1745, en daarom zeer waarschijnlijk bestemd waren voor de export naar Duitsland.

Zelf bezit ik een pijpekop (zie afbeelding), waarvan het relief door het vele gebruik van de pijpevorm vaag is geworden. Het in de omgeving van Utrecht gevonden kopje heeft de volgende maten: hoogte 43,5 mm, breedte 23,5 mm, kopopening 16,5mm. Volgens tabel 3 van de dateringsmethode Friederich¹ werd de pijp tussen 1745 en 1750 gemaakt. Het hielmerk de gekroonde 73 mogen we dan toeschrijven aan Ary van Houten, die in 1773 overleed². Speurend in de geschiedenisboeken^{3,4} en in de spaarzame literatuur over dit type pijpekop kwam ik het volgende te weten. In "Pijpelogie"¹ vinden we op pag. 108 eveneens zo'n pijpekop afgebeeld. De verklaring op pag. 43 meldt, dat de portretten van het Oostenrijkse keizerpaar duiden op de Vrede van Munster. Echter in Munster werd honderd jaar eerder, in 1648, de vrede getekend die de 80-jarige oorlog beëindigde. Hier moet de Vrede van Aken bedoeld zijn. Het hielmerk de gekroonde 76 was van Barend den Hagenaar. In het jaarverslag van de Pijpenkamer Icon⁵ zien we op pag.20 een Zwolse bodemvondst afgebeeld met de vermelding dat het een

imitatie betreft van de zogenaamde "Vrede van Aken-pijpjes" uit Gouda. Het hielmerk is hier de gekroonde 65. Uit de geschiedenisboekjes vernam ik dat de Vrede van Aken een einde maakte aan de Oostenrijkse Successie-oorlog, die van 1740 tot 1748 duurde. Ook de Republiek raakte bij deze oorlog betrokken. In 1744 verklaarde Frankrijk ons de oorlog en bij Lafeld versloegen de Fransen het Engels-Hollandse leger. Zelfs Berg op Zoom, een stad die voordien nog nooit veroverd werd viel in handen van de Fransen. In 1747 ontstaat er een volksbeweging ten gunste van Oranje. Helaas was Willem IV niet de sterke man waar men op hoopte. Toch blijft er na de Vrede van Aken, voor ons een hele opluchting, een sterke band tussen Oostenrijk en Oranje. Willem IV benoemt de hertog van Brunswijk-Wolffenbüttel tot veldmaarschalk van het Unieleger. Later treedt de hertog op als waarnemend kapitein-generaal en als voogd over de eveneens in 1748 geboren prins Willem. Mogelijk waren dit voor een Oranje-gezinde pijpmaker redenen genoeg om zijn produkt te versieren met de portretten van het Oostenrijkse keizerpaar.

Bronnen:

1. F.H.W.Friederich - Pijpelogie, A.W.N.-monografie no 2, 1975
2. S.Laansma - Pijpmakers en pijpmerken van 1724 tot 1865, 1977
3. Dr.H.P.H.Jansen - Kalendrium geschiedenis van de lage landen in jaartallen, 1977
4. Joh. van Hulzen - Onze vaderlandse geschiedenis, 1951
5. Don Dûco - Jaarverslag Pijpenkamer Icon, 1976

Aanvullingen en correcties

-Ron Lagas geeft een aanvulling op het artikel over "Het Goudse pijpmakersgeslacht Verzijl" uit PKN no 15. In de omgeving waar J.v.d.Meulen zijn Verzijl-pijpen heeft opgegraven, heb ik ook enige exemplaren gevonden. Een pijp komt in het artikel niet voor het betreft hier een pijp met op de voorzijde het opschrift "Eendracht maackt macht" en op de achterzijde het Goudse wapen. Het hielmerk is de leeuw in Hollandse tuin.

- Correcties van het artikel over pijpenfabricage in Venlo, in PKN no 16.

blz. 81, onderste helft. Lees: Van januari tot en met mei is de maandproductie 170.000 pijpen. Over de maanden juni, juli, augustus en september gemiddeld 108.000 pijpen. Maar de gemiddelde maandproductie over juli, augustus en september 86.000 pijpen. Heeft die enz.

Blz. 87, no 22: drie maal Kessler. Blz 87, Leyendecker.